

Christelijke Hogeschool Windesheim

Bachelor International Business and Languages

Beperkte opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In november 2015 is de bestaande hbo-bacheloropleiding International Business and Languages (IBL) van de Christelijke Hogeschool Windesheim bezocht door een visitatiepanel van NQA. IBL is een voltijdse opleiding, gevestigd op de Campus in Zwolle. Het panel beoordeelt de opleiding als **voldoende**.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel **voldoende**.

De opleiding International Business and Languages leidt studenten op tot startende professionals op het gebied van internationaal zaken doen. Afgestudeerde IBL'ers vormen de schakel tussen bedrijf en internationale omgevingen, communiceren internationaal en opereren op een breed internationaal zakelijk gebied. De opleiding heeft een sterke band met het regionale bedrijfsleven, en sluit met haar doelstellingen en programma aan bij de vraag naar internationaal opgeleide young professionals.

Conform het landelijke beroeps- en competentieprofiel richt de opleiding zich op export en internationale marketingcommunicatie. Studenten kiezen drie moderne, vreemde talen uit een aanbod van vier talen, waarbij Engels verplicht is. De opleiding beschikt over een internationaal netwerk van bedrijven waar studenten naar toe kunnen voor stages en/of afstudeeropdrachten. In het vierde jaar ronden de studenten de opleiding af met een afstudeeropdracht voor een internationaal bedrijf.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

De opleiding ontvangt voor standaard 2 het oordeel **voldoende**.

Na een basissemester gemeenschappelijk met andere opleidingen volgt het IBL-programma met vakken op het gebied van internationaal zakendoen en vreemde talen. In het derde jaar gaan studenten verplicht een half jaar naar het buitenland.

Het onderwijs is vormgegeven in vijf inhoudelijke leerlijnen: (1) export, (2) marketingcommunicatie, (3) cultuur, (4) talen, en (5) onderzoek. De voertaal is in het eerste jaar Nederlands, maar daarna worden steeds meer colleges in het Engels aangeboden. Het curriculum is evenwichtig opgebouwd met businessonderdelen en vreemde talen, met voldoende aandacht voor intercultural awareness en internationale aspecten van het zakendoen. De aandacht voor ethiek zou zichtbaarder gemaakt kunnen worden, zodat studenten bewuster invulling aan het concept 'waardenvolle professional' kunnen geven.

Onderzoek neemt een steeds belangrijkere plaats in het curriculum in. In de visie van de opleiding staat onderzoek ten dienste van een beroepsproduct. Daarom heeft de afstudeeropdracht de vorm van een project met als resultaat een beroepsproduct waarvoor praktijkgericht onderzoek een middel is. Deze visie zal de komende jaren nog verder doorgevoerd moeten worden. Op deze manier worden studenten geschoold in een goede onderzoekshouding, waardoor zij beter in staat zullen zijn om projecten en de afstudeeropdracht correct uit te voeren.

De opleiding laat studenten op verschillende manieren kennis maken met de (internationale) beroepspraktijk. Naast bedrijfsbezoeken in binnen- en buitenland voeren studenten echte opdrachten voor bedrijven uit en lopen ze stage in het werkveld. Daarnaast organiseert de opleiding lezingen van

gast sprekers uit het bedrijfsleven. Ook de docenten kunnen voorbeelden aandragen uit hun jarenlange ervaring in het werkveld.

De kern van het onderwijs bestaat uit projecten die studenten deels voor bedrijven moeten uitvoeren. Tegelijkertijd krijgen studenten de relevante kennis en vaardigheden aangereikt die ze nodig hebben om het project op een goede manier te kunnen uitvoeren.

De opleiding beschikt over een betrokken en deskundig docententeam dat is staat is de opleiding vorm te geven en studenten te begeleiden. Wel zouden enkele docenten hun Engelse taalvaardigheid mogen vergroten in verband met het verzorgen van het onderwijs in het Engels.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding ontvangt voor standaard 3 het oordeel **voldoende**.

De opleiding beschikt over een deugdelijk toetsstelsel en biedt een variatie aan toetsvormen aan, zowel gericht op het toetsen van kennis, als van inzicht en van vaardigheden. Het panel vindt de toetsen adequaat, zowel voor de talen als voor de businessonderdelen. De talen worden conform de landelijke afspraken op het vereiste niveau getoetst. De opleiding heeft duidelijke afspraken gemaakt met partnerinstellingen in het buitenland waar studenten een half jaar naar toe gaan en volgt de eindpresentaties van studenten via Skype of videoconferencing. Studenten zijn positief over de feedback van docenten.

Het panel is positief over de invoering van beoordelingsformulieren voor de projecten en de afstudeeropdracht, het hanteren van het vier-ogenprincipe en de intervisie- en kallibratiesessies. De beoordeling kan aan kwaliteit winnen wanneer docenten de formulieren beter hanteren en invullen. Zo worden de eisen uit de beoordelingsgrid voor de afstudeeropdracht niet of nauwelijks toegepast. De kwaliteit van de toetsing wordt bewaakt door de examencommissie, bijgestaan door de toetscommissie en de afstudeercommissie. De examencommissie signaleert een aantal zaken, zoals het invullen van beoordelingsformulieren, die verbeterd kunnen worden, maar zou zelf nog systematischer te werk kunnen gaan.

Standaard 4: Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding ontvangt voor standaard 4 het oordeel **voldoende**.

De opleiding toetst halverwege het vierde jaar of studenten de eindkwalificaties hebben gerealiseerd. Het panel is positief over de resultaten van de studenten, waarmee ze aantonen als beginnend beroepsbeoefenaar de arbeidsmarkt te kunnen betreden.

Studenten sluiten de opleiding af met een beroepsproduct voor een internationaal opererend bedrijf. Het panel heeft 25 afstudeeropdrachten bekeken en stelt vast dat deze inhoudelijk vaak interessant zijn, maar dat de producten niet altijd getuigen van een onderzoeksmatige houding. De beroepsproducten kunnen aan kwaliteit winnen als studenten op een aantal onderzoekstechnische aspecten explicieter zijn. De participatie van docenten in het praktijkgericht onderzoek van het lectoraat kan hieraan ondersteunend zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3	
Inleiding	7	
Basisgegevens van de opleiding	9	
Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	12	
Standaard 2 Onderwijsleeromgeving	14	
Standaard 3 Toetsing	20	
Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties	23	
Eindoordeel over de opleiding	25	
Aanbevelingen	26	
Bijlagen	27	
Bijlage 1	Eindkwalificaties van de opleiding	28
Bijlage 2	Overzicht opleidingsprogramma	29
Bijlage 3	Rendementen	30
Bijlage 4	Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor	31
Bijlage 5	Bezoekprogramma	32
Bijlage 6	Bestudeerde documenten	32
Bijlage 7	Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	36
Bijlage 8	Verklaring van volledigheid en correctheid	37

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding International Business and Languages van Christelijke Hogeschool Windesheim. Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Christelijke Hogeschool Windesheim en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (19 december 2014) en het *NQA-protocol 2015 voor de beperkte opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 2 november 2015.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer drs. D.W. Righters MBA (voorzitter, domeindeskundige)

De heer ing..V.J.M. Guyt (domeindeskundige)

De heer prof.dr. G.J. Westhoff (domeindeskundige)

Mevrouw F.J. de Vries (studentlid)

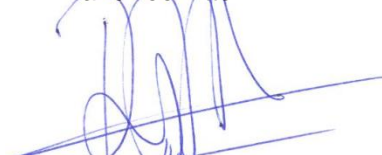
Mevrouw drs P. Göbel, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

Bij de aanvraag heeft de instelling een kritische reflectie aangeboden. Deze voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2015*. Het visitatiepanel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. Tijdens het bezoek heeft het panel besloten de steekproef van afstudeerwerken met tien te verhogen om een scherper beeld van het eindniveau te krijgen. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

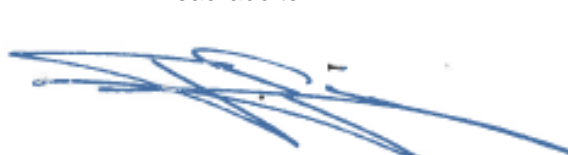
Utrecht, maart 2016

Panelvoorzitter

D. Righters

Lead-auditor

P. Göbel

Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens

<i>Administratieve gegevens opleiding(en)</i>	
naam opleiding zoals in CROHO	International Business and Languages
oriëntatie en niveau opleiding	hbo-bachelor
Toevoeging	Bachelor of Business Administration (Bachelor of Arts)
aantal studiepunten	240
afstudeerrichtingen	geen
locatie(s)	Zwolle
variant(en) voltijd, deeltijd, duaal, 3-jarig traject voor vwo bij een hbo-bacheloropleiding	voltijd
onderwijstaal	in het eerste jaar Nederlands, vanaf het tweede jaar tot en met het vierde jaar opbouwend naar volledig in het Engels
registratienummer in CROHO	34407

<i>Administratieve gegevens instelling</i>	
naam instelling	Christelijke Hogeschool Windesheim
gegevens contactpersoon instelling	de heer W.A.J. van Uden
e-mailadres voor kopie aanmelding	waj.van.uden@windesheim.nl
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	positief

Schets van de opleiding

Christelijke Hogeschool Windesheim

Christelijke Hogeschool Windesheim kent circa 60 opleidingen in vijf domeinen. De opleiding International Business and Languages (verder IBL) is een van de opleidingen die behoort tot het domein Business Media en Recht (verder BMR).

Windesheim beschrijft zichzelf in de *Kritische Reflectie* als een innovatief kennis- en expertisecentrum dat individuen uitdaagt zich te ontwikkelen tot 'waarde(n)volle professionals'. Windesheim definieert het concept 'waardenvolle professional' als een professional die het eigen handelen kritisch kan beschouwen en ter discussie kan stellen. Hij kan op grond van waarden en normen vervolgens handelingsalternatieven tegen elkaar afwegen en verantwoording afleggen over zijn keuzes (*Instellingsplan Windesheim*). Het beleid van de hogeschool is gebaseerd op de pijlers Onderwijs, Onderzoek en Ondernemen. Windesheim en de daaraan verbonden opleidingen willen zich profileren op het gebied van (1) Innovatie, (2) MKB, (3) Jong en Oud en (4) Educatie. Het domein BMR kent acht lectoraten (waaronder een lectoraat International Business). BMR is daarnaast een verbinding aangegaan met topfunctionarissen (Entrepreneurs in Residence) uit het bedrijfsleven en non-profitsector om onderzoek, ondernemen en onderwijs beter aan elkaar te binden.

International Business and Languages

De opleiding IBL leidt startende professionals op die in wisselende internationale omgevingen werkzaam zijn als bijvoorbeeld exportmanager, internationale accountmanager en internationaal projectmanager. De opleiding profileert zich vooral op export en internationale marketingcommunicatie. De opleiding telt ruim 200 studenten en een team van dertien docenten. De opleiding maakt deel uit van het landelijke overleg IBL (LOO IBL) en is gevestigd in een regio met een grote variëteit aan (internationale) ondernemingen. De opleiding ondersteunt bedrijven in de regio bij het zoeken en ontwikkelen van internationale markten. Samen met Kennispoort¹ adviseert IBL het bedrijfsleven met betrekking tot internationaal ondernemen.

Samen met kenniscentra

De opleiding werkt samen met kenniscentra, lectoraten, vertegenwoordigers uit het werkveld, Fenedex (onafhankelijke vereniging van exporteurs), en andere internationale partijen. Op die manier houdt de opleiding intensief contact met het werkveld en de ontwikkelingen die zich op het gebied van kennis voordoen. Sinds 2013 is een lectoraat gelieerd aan de opleiding. Het lectoraat International Business speelt nu ongeveer twee jaar een belangrijke rol in het uitvoeren van onderzoek, waardoor volgens de opleiding in de *Kritische Reflectie* de verbinding tussen Onderwijs en Onderzoek geborgd is. Studenten kunnen bij het lectoraat afstuderen.

IBL onderhoudt een nauwe band met Fenedex. Vierdejaars IBL-studenten van Windesheim kunnen deelnemen aan het Fenedex honoursprogramma. Ook kunnen studenten na het afstuderen deelnemen aan het Export-B examen van Fenedex.

Toekomstvisie

IBL wil graag een geheel internationale community opzetten op Windesheim, in samenwerking met het Windesheim Honours College. Deze community zou een smeltkroes van internationale activiteiten op het gebied van onderwijs, onderzoek en ondernemen moeten vormen.

Inhoudelijk wil de opleiding de komende jaren meer aandacht besteden aan sales, schrijfvaardigheden, modernisering van onderwijsmethoden (elektronische leeromgeving) en de waarde(n)volle professional.

Visitatie 2009

In 2009 is de opleiding gevisiteerd. Het panel heeft de opleiding positief beoordeeld, met zestien keer de score goed, vier keer de score voldoende en eenmaal de score voldaan. Het panel heeft de opleiding een aantal aandachtspunten meegegeven die inmiddels zijn geïmplementeerd:

- Er was meer aandacht nodig voor het methodologisch presenteren van resultaten en het verantwoorden van de gemaakte keuzen in het programma. De opleiding heeft in reactie daarop een onderzoeksleerlijn ontwikkeld en ingevoerd in het curriculum op basis-, gevorderd en bachelorniveau.
- Er was meer aandacht nodig voor de beoordeling van stages en eindwerkstukken, met toepassing van het vier-ogenprincipe. Inmiddels heeft de opleiding een aangepast beoordelingsdossier afstuderen ingevoerd en wordt het vier-ogenprincipe gehanteerd bij de beoordeling.

---

¹ Kennispoort is een innovatienetwerk, dat zorg draagt voor (kruis) verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs, onderzoek en overheid.

- De opleiding wil het opleidingsrendement verhogen. De uitval van studenten is sinds 2012 fors gestegen tot 60 procent uitval na het eerste jaar in het studiejaar 2013-2014. Er is inmiddels een learning community opgezet, studentmentoren worden in jaar 1 en 2 ingesteld, er is een huiswerkklas voor jaar 1. Windesheim heeft KPI-dashboard ingevoerd waardoor studentresultaten beter te volgen zijn en een studentcoach eerder kan ingrijpen indien nodig. In het studiejaar 2014-2015 was de uitval in het eerste jaar nagenoeg gehalveerd tot 31 procent.

Op basis van een aanvullende panelbeoordeling heeft een panel in 2011 het talenniveau van alle IBL-opleidingen getoetst. Bij IBL-Windesheim stelde het panel vast dat de beoogde eindniveaus voor twee talen niet geheel overeen kwamen met de normen van het IBL-profiel 2010. IBL heeft daarop de beoogde eindniveaus van de moderne vreemde talen opgenomen in het curriculum, de toetsplannen, de toetsmatrijzen en deze vastgelegd in het onderwijsregistratiesysteem (Educator).

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op dit gebied van de beoogde eindkwalificaties. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Beroepsbeeld

De opleiding International Business and Languages leidt studenten op tot startende professionals op het gebied van internationaal zaken doen. Afgestudeerde IBL'ers vormen de schakel tussen bedrijf en internationale omgevingen, communiceren internationaal en opereren op een breed internationaal zakelijk gebied. De opleiding beschikt over expertise in cross cultural management en maakt het studenten mogelijk intercultural awareness op te doen, om die te kunnen toepassen in het toekomstige beroep. De opleiding sluit aan op de vraag vanuit het regionale werkveld en de (regionale) arbeidsmarkt naar internationaal opgeleide young professionals.

Het panel heeft tijdens het visitatiebezoek een presentatie bij Altrex bijgewoond. Altrex is een internationaal georiënteerd bedrijf, gevestigd in de nabijheid van de opleiding. Uit de presentatie bleek hoe sterk de band van de opleiding met het regionale bedrijfsleven is. Veel IBL-studenten vinden een stage, een afstudeeropdracht of een baan in de regio Zwolle.

Eindkwalificaties

Het panel constateert dat de opleiding wat betreft haar eindkwalificaties aansluit bij het landelijk Beroeps en Competentieprofiel IBL 2010. Daarin zijn drie IBL-competenties (pijlers) vastgesteld:

- De IBL'er is in staat om de bedrijfsmatige processen, met name de commerciële, rondom internationaal zaken doen op professionele wijze te ontwikkelen, aan te sturen en uit te voeren.
- De IBL'er is in staat om internationale zakelijke communicatie op professionele wijze in drie moderne vreemde talen vorm te geven.
- De IBL'er heeft inzicht en kennis van het belang van interculturele verschillen op diverse fases van het proces van internationaal zaken doen en kan zich inleven in verschillende culturen ter ondersteuning van de bedrijfsmatige processen rondom het internationaal zaken doen.

Het beoogde taalniveau is verder geëxpliciteerd. De student dient het Engels te beheersen op C1-niveau voor de vaardigheden lezen en luisteren; voor de vaardigheden schrijven, spreken en gesprekken voeren is het niveau minimaal B2. De student beheerst een tweede en derde moderne vreemde taal op B2-niveau voor de vaardigheden lezen en luisteren; voor de vaardigheden schrijven, spreken en gesprekken voeren is het niveau minimaal B1. Studenten kunnen voor Engels een Cambridge-certificaat behalen en voor Frans een Delf-certificaat.

De opleiding heeft de IBL-competenties vertaald naar vijf inhoudelijke leerlijnen: export, internationale marketing communicatie, cultuur, talen en onderzoek. Het onderzoek dat studenten uitvoeren, staat ten dienste van het beroepsproduct dat ze voor een bedrijf maken. De opleiding heeft de IBL-competenties en de generieke hbo-kwalificaties in een competentiematrix gerelateerd aan de onderdelen van het curriculum. Hieruit blijkt dat onderzoek en onderzoeksvaardigheden in elk jaar in vakken en projecten terugkomen.

Het panel heeft kennis genomen van de eindkwalificaties en geconstateerd dat deze aansluiten bij de Dublin-descriptoren voor bachelor onderwijs. Het panel constateert tevens dat de nagestreefde taalcompetenties in de eindkwalificaties aansluiten op het landelijk afgesproken competentieprofiel. Het panel is positief over de mogelijkheid om het Cambridge- en Delf-certificaat te behalen. Het panel zou het een waardevolle aanvulling vinden als studenten zich in Duits en Spaans vergelijkbaar kunnen certificeren.

Profilering

De opleiding profileert zich, net als andere IBL-opleidingen, op export en internationale marketingcommunicatie, zodat afgestudeerden terecht kunnen komen op internationale, commerciële functies zoals exportmanager, internationaal accountmanager en internationaal projectmanager. Deze profilering is afgestemd met het beroepenveld. Studenten kunnen na het afstuderen deelnemen aan het Export-B-examen van Fenedex en verwerven bij succes het diploma exportmanagement.

Actuele ontwikkelingen

De opleiding zorgt voor aansluiting bij de actuele ontwikkelingen van het beroep door (1) proactieve deelname aan vergaderingen en werkgroepen van het landelijk overleg domein Commerce, (2) door de vertegenwoordiging van het werkveld in de Raad van Advies van de opleiding en (3) scholing en contacten van docenten.

Internationale karakter

Het internationale karakter blijkt uit de drie pijlers in de competenties: International Business, International Communication en Intercultural Awareness. Studenten van de opleiding maken gebruik van een internationaal relatienetwerk met partneruniversiteiten en bedrijven voor internationale stages en afstudeerplaatsen. Voor het *international study exchange program* is IBL actief lid van het international NICE en NIBS netwerk.

Conclusie

Het panel stelt vast dat de eindkwalificaties van de opleiding IBL aansluiten op het landelijk afgesproken competentieprofiel. De kwalificaties voldoen aan het bachelor-niveau, zoals omschreven in de Dublin-descriptoren.

Het panel constateert dat de nagestreefde taalkwalificaties van voldoende niveau zijn. Het panel is positief over de mogelijkheid voor studenten om een Cambridge-certificaat en Delf-certificaat te behalen. Het panel geeft de opleiding als overweging mee om studenten ook de mogelijkheid te bieden een Duits (Goethe) en Spaans taalcertificaat (Cervantes) te behalen. Het panel is positief over de aansluiting met de Fenedex, waardoor afgestudeerde studenten die daarvoor kiezen tevens het exportmanagement-diploma kunnen behalen. Ook stelt het panel vast dat de profilering van de opleiding (export en international marketing) in nauwe afstemming met het (regionale) beroepenveld wordt ingevuld. Het internationale karakter van de opleiding is voldoende geborgd door het netwerk met onder meer partneruniversiteiten.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de onderwijsleeromgeving. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Opzet programma

Uit de studiegids blijkt dat het IBL-programma is opgezet volgens het major-minormodel van Windesheim. In het eerste semester volgen IBL-studenten een deels gemeenschappelijke BMR-propedeuse met studenten van andere BMR-opleidingen. De opleiding wil dat alle studenten na het eerste semester over een basisniveau op de belangrijkste vakgebieden van (international) business beschikken. Na het eerste semester volgen studenten onderwijs in IBL-vakken. In het derde jaar gaan studenten verplicht minimaal een half jaar naar het buitenland: voor studie (minor International Study Abroad bij partnerhogescholen) en/of voor stage. In het vierde jaar voeren studenten een afstudeeropdracht uit, een internationaal businessplan op bachelorniveau, bij een internationaal opererend bedrijf of een onderzoek bij het lectoraat.

In het eerste jaar is de voertaal van het onderwijs Nederlands; in de jaren daarna neemt het aantal Engelstalige colleges toe. In het vierde jaar is het onderwijs geheel Engelstalig.

Het panel heeft studenten gesproken over de opzet van het programma. De studenten verschillen van mening over het gemeenschappelijke eerste semester met andere BMR-studenten. Sommige studenten zouden graag het eerste jaar wat opleidingsspecifieker willen zien. Andere studenten vinden het juist goed dat het eerste semester een basis voor algemene businessvakken biedt. Daardoor is er ook een mogelijkheid om over te stappen naar een andere opleiding, bijvoorbeeld wanneer de talenvakken te pittig blijken.

Studenten zijn tevreden over het taalniveau in de opleiding en over de keuze om de voertaal na het eerste jaar naar Engels om te zetten. Verder hechten de studenten belang aan de studie en/of stage in het buitenland in het derde jaar. Juist die periode in het buitenland draagt sterk bij aan de taalverwerving.

Het panel is positief over de opzet van het programma en vindt dat het talenonderwijs voldoende aan bod komt, via het talenonderwijs en de buitenlandstage.

Inhoud programma

Vijf inhoudelijke leerlijnen

De landelijke beroepscompetenties en de BoKS zijn vertaald naar onderwijseenheden en inzichtelijk gemaakt met een competentiematrix. Vijf inhoudelijke leerlijnen vormen het curriculum.

- De Exportleerlijn (1) en de Internationale Marketingcommunicatieleerlijn (2). De student maakt binnen deze leerlijnen kennis met vakken als Internationale Logistiek, Internationaal Recht en Financieel Management. Voor zijn afstudeerspecialisatie kiest de student één van de bij deze leerlijnen behorende beroepsproducten: Exportplan of Internationaal marketingcommunicatieplan.

- De cultuurleerlijn (3) gaat in op cultuurverschillen in zakelijke gebruiken en handelen in de verschillende landen. De cultuurleerlijn bestaat onder meer uit het blok Cross Cultural Management in jaar 4. Vanaf het studiejaar 2015-2016 wordt in het tweede jaar Intercultural Awareness gegeven. Ook maken studenten tijdens de talenvakken kennis met de culturele elementen van communicatie en het werken in het buitenland.
- De talenleerlijn (4) loopt als een rode draad door de opleiding heen. Engels is verplicht; studenten kiezen daarnaast twee talen uit Frans, Spaans en Duits. Studenten oefenen met lezen, schrijven, spreken en luisteren. Studenten dienen het B1-niveau te halen voor spreken en schrijven en het C1-niveau voor lezen en luisteren in Engels; voor de andere vreemde talen volstaat het B1/B2-niveau;
- De onderzoeksleerlijn (5) loopt door het hele curriculum heen en biedt ondersteunende activiteiten op het gebied van onderzoeksvaardigheden (zie hieronder).

Het panel stelt vast dat de inhoud van het curriculum voldoende evenwicht biedt tussen businessonderdelen en de talencomponent. Het panel ziet tevens dat de opleiding de inhoud versterkt door afstemming met het beroepenveld te zoeken. Zo heeft de opleiding recentelijk het financiële aandeel van de opleiding verstevigd en is er meer aandacht voor sales gekomen in het vierde jaar.

Het panel vraagt aandacht voor het onderwerp ethiek. De opleidingscommissie van IBL heeft onderzoek gedaan naar het Windesheimbrede concept van 'waardenvolle professional'. In het curriculum is ethiek daarom niet als apart vak opgenomen, maar is het volgens de opleiding onderdeel van diverse modules. Desgevraagd geven studenten en docenten aan dat ethiek ter sprake komt bij projectonderwijs en bij vakken als Intercultural Awareness en Cross Cultural Management. Het panel vindt het belangrijk dat de opleiding de studenten een goed beeld meegeeft van de ethische dilemma's die in het internationale bedrijfsleven spelen. In de afstudeeropdrachten heeft het panel geen ethische aspecten aangetroffen (zie standaard 4). Het panel vindt daarom dat ethiek nog systematischer en explicieter in het curriculum kan worden opgenomen, om 'ondersneeuwen' te voorkomen. Mogelijk biedt het onderzoek van de opleidingscommissie handvatten voor een bewustere invulling van ethiek in het curriculum van IBL. Het panel was aangenaam verrast dat de opleiding afgelopen zomer een seminar over de ethische dilemma's in internationale handel heeft georganiseerd.

Onderzoeksvaardigheden

Het panel heeft bij deze visitatie de onderzoeksleerlijn nader onderzocht, gelet op de beoogde kwaliteit van de afstudeerwerkstukken (zie standaard 4) en de aanbevelingen uit de vorige visitatie. Uit het gesprek met de docenten en de lector International Business blijkt dat de onderzoeksleerlijn sinds 2013 steviger is ingezet. Deze ontwikkeling wordt verder doorgezet in het studiejaar 2015-2016. Dan komt er meer aandacht voor onderzoek in het tweede semester van het tweede jaar. De lector International Business krijgt dan ook een vaste plek in het onderwijsprogramma.

De opleiding biedt nu in de onderzoeksleerlijn diverse onderwijsmodules aan, onder meer gericht op het formuleren van een onderzoeksopzet en het gebruik van Excel en SPSS. Verder organiseert de opleiding onderzoekscolleges rond de stages en het afstudeertraject. Onderzoeksvaardigheden komen ook aan bod in de projecten die studenten vanaf het eerste jaar uitvoeren. Studenten vertelden het panel dat bij projecten aandacht wordt besteed aan het maken van een plan van aanpak en het correct, volgens de APA-norm, verwerken van bronnen in projectverslagen.

Het panel ziet dat de aandacht voor onderzoeksvaardigheden is gegroeid sinds de komst van de lector International Business. Studenten worden in de laatste jaren beter geschoold in onderzoek: het smart formuleren van doelstellingen, het formuleren van onderzoeksvragen en deelvragen en het beschrijven van de resultaten van het onderzoek.

Ook ziet het panel dat de 'onderzoekshygiëne' groeit, wat zichtbaar wordt in bijvoorbeeld een passender bronvermelding bij verslagen. Er mag echter nog wel meer aandacht zijn voor het verantwoorden van keuzes, een kritische houding jegens bronnen en onderzoeksactiviteiten, het plaatsen van een vraagstelling in een theoretisch kader en correcte bronnengebruik. Ook in de afstudeerwerken die het panel heeft bestudeerd is het effect van de ingezette verbeteringen nog niet overal zichtbaar (zie standaard 4). Daarom zou het panel graag zien dat de integratie van de onderzoeksleerlijn verder doorgevoerd wordt.

Het panel vindt het belangrijk dat studenten worden geschoold in onderzoeksvaardigheden, zodat zij zich een onderzoekende houding eigen kunnen maken die ze tijdens de studie en als beginnend beroepsbeoefenaar nodig hebben.

Kennis

De opleiding hanteert de set competenties zoals benoemd in *het Landelijk Beroeps- en Competentieprofiel International Business and Languages* (2010) en de *Body of Knowledge and Skills* uit 2008. De gebruikte literatuur sluit aan de beroepspraktijk en is deels Engelstalig. Docenten ontwikkelen daarnaast zelf diverse materiaal. Het panel constateert dat de literatuur tamelijk traditioneel, maar van goede kwaliteit is.

Beroepsvaardigheden

Op diverse momenten in de opleiding maken studenten kennis met de beroepspraktijk. In het eerste jaar leggen studenten bedrijfsbezoeken af en nemen zij deel aan 'Student meets business', een congres in het PEC-Zwollestadion. In het tweede jaar voeren studenten internationale projectenopdrachten uit. In het derde jaar lopen studenten een majorstage in het bedrijfsleven en in het vierde jaar vindt het afstudeerproject plaats in het werkveld. De opleiding werkt verder aan de verankering van beroepsvaardigheden door studenten projectenopdrachten van externe opdrachtgevers te laten uitvoeren.

Om studenten nog meer kennis te laten maken met de beroepspraktijk biedt de opleiding studenten lezingen van gastsprekers en van leden van de Raad van Advies aan. Via 'Entrepreneurs in Residence', het netwerk van Windesheim met topfunctionarissen, komen studenten in contact met het regionale bedrijfsleven. Docenten hebben jarenlange ervaring in het bedrijfsleven en kunnen studenten vanuit deze ervaring bij het uitvoeren van opdrachten ondersteunen en begeleiden.

Het panel ziet dat de opleiding een intensieve band onderhoudt met het beroepenveld en het regionale bedrijfsleven. Het beroepenveld heeft via de Raad van Advies invloed op de inhoud van het curriculum, waardoor de beroepsvaardigheden voldoende aan bod komen in het curriculum.

Internationalisering

IBL werkt actief aan internationalisering, in lijn met de identiteit van de opleiding. In het eerste jaar organiseert de opleiding internationale reizen. In de eerste twee reizen neemt de student enquêtes af voor internationale marktonderzoeken. Bij het bezoek van Belgische studenten aan Windesheim nemen eerstejaars IBL-studenten de rol op zich van internationaal accountmanager en werken ze met Belgische studenten aan een opdracht over cultuurverschillen tussen beide landen.

In het tweede jaar vindt een reis naar Spanje plaats. Ook nemen studenten verplicht deel aan de Engelstalige minor International Business Studies, gericht op de Europese Unie. In jaar 3 studeren studenten verplicht minimaal een semester in het buitenland. In het laatste afstudeerjaar kunnen studenten een afstudeerproject bij een buitenlandse opdrachtgever uitvoeren.

Het panel stelt vast dat het internationale karakter van de opleiding voldoende geborgd is in het onderwijsprogramma door de stages, de reizen, de opdrachten en de contacten met buitenlandse studenten.

Excellentie

Excellente studenten kunnen in het tweede jaar een extracurriculair honours program Social Innovation of Intergenerational Collaboration (16 EC) volgen. Om voor een excellentietraject in aanmerking te komen, moeten studenten de propedeuse in een jaar hebben behaald. Goed presterende studenten kunnen meedoen aan de pilot 'Topcoach voor toptalent'. Na het afstuderen kunnen excellente studenten deelnemen aan het Export-B-examen van Fenedex. Verder bestaat de mogelijkheid om extra taalvaardigheidscertificaten te behalen.

Het panel is positief over het excellentietraject van de opleiding.

Vormgeving van het programma

Didactisch concept

De opleiding IBL werkt volgens het didactisch model van De Bie. Er zijn daarbij vier didactische leerlijnen:

- De integrale leerlijn, waarbij studenten opdrachten krijgen, waarbij in het kader van een project een realistische beroepssituatie centraal staat. Studenten werken in teams van 3 à 4 studenten aan een opdracht, waarbij zij een beroep moeten doen op verschillende competenties.
- De conceptuele leerlijn ondersteunt studenten door kennis en informatie te bieden die relevant zijn voor de opdrachten.
- De vaardigheden leerlijn wordt voor het grootste deel gevormd door de talen, maar ook met andere vakken zoals Financieel Management en Onderzoeksvaardigheden.
- De reflectieve leerlijn bestaat uit studieloopbaanbegeleiding. Studenten leren nadenken over de effectiviteit van hun studieactiviteiten en de resultaten waartoe die leiden.

Het panel is positief over de vormgeving van het programma en ziet dat het didactisch concept doordacht is vertaald in het onderwijsprogramma. Het panel heeft vastgesteld dat studenten in teams aan projecten werken, waarvoor de relevante kennis en vaardigheden in parallele sessies worden aangeboden. Studenten zijn positief over de wijze waarop de projecten in de integratieve leerlijn worden vormgegeven en de samenhang met de andere leerlijnen.

Instroom en leerroutes

Toelaatbaar op de opleiding IBL zijn studenten met een volledig mbo-4 diploma, een havo- en een vwo-diploma met het pakket Economie en Maatschappij of Cultuur en Maatschappij. Havo- en vwo-studenten met een ander profiel moeten een examen hebben afgelegd in economie of management en organisaties.

Begeleiding

De opleiding heeft de studentenbegeleiding georganiseerd door eerstelijnszorg te bieden via docenten en specifiek bij de mentor in de propedeuse en de studievoortgangcoach in de hoofdfase. De focus ligt in het eerste jaar op de studiekeuze die de student gemaakt heeft. Later in het jaar en in het tweede jaar verschuift de focus naar de oriëntatie op het beroepenveld. De mentor bespreekt in individuele gesprekken met de student de studievaardigheden, de studiec capaciteit en de reflectie op het eigen handelen. Studenten die een belemmering ondervinden bij hun studie kunnen binnen Windesheim ondersteuning vinden bijvoorbeeld in extra begeleiding van een case-manager, hulp van studentpsychologen, tentamenvoorzieningen enzovoorts.

Het panel is positief over de persoonlijke begeleiding van studenten. Studenten vinden dat zij goed begeleid worden. De lijnen zijn kort, docenten zijn gemakkelijk bereikbaar en de contacten zijn persoonlijk en studenten voelen zich gehoord. De opleiding biedt een veilige omgeving, die studenten in staat stelt om hun studie te voltooien.

De afgelopen jaren heeft de opleiding veel tijd gestoken in het vergroten van het studierendement. De uitval op de opleiding kwam in 2012-2013 en 2013-2014 boven het landelijke en domeingemiddelde uit. De opleiding heeft maatregelen genomen als:

- versneld herkansen van niet behaalde tentamens in het eerste jaar;
- het inschakelen van student-mentoren uit de hogere jaren ter ondersteuning van eerstejaars studenten;
- het inzetten van een huiswerkklas en meer algemeen het vormgeven van een 'Learning Community', door studenten meer gezamenlijk te laten studeren;
- studiekeuzecheck-activiteiten;
- een meer proactieve aanpak van langstudeerders.

Deze maatregelen hebben geleid tot een aanzienlijk verminderde uitval in het studiejaar 2014-2015. De uitval blijft echter een punt van zorg voor de opleiding.

Docenten

De opleiding IBL ziet medewerkers als de kern van de opleiding. Docenten beschikken over kennis van het vakgebied en didactiek. Alle docenten volgen nadat zij in dienst komen, verplicht een didactische professionaliseringcursus bij de Corporate Academy van Windesheim. De meeste docenten hebben ruime ervaring met werken in het buitenland. Er vindt regelmatig intervisie plaats. Ook organiseert de opleiding regelmatig studiedagen met onderwerpen als blended learning, stagebegeleiding en de waarde(n)volle professional. Docenten houden hun vakkennis bij en krijgen de mogelijkheid om hun deskundigheid te vergroten. Daarover maakt het opleidingsmanagement jaarlijks afspraken in de Personeels- en Evaluatiecyclus. 92 procent van het docententeam heeft een masterdiploma.

Het panel heeft kennis gemaakt met het docententeam. Het panel is over het algemeen positief over de kwaliteit van het team. Het opleidingsniveau van docenten is op orde. Alle docenten tonen zich betrokken bij de kwaliteit van de opleiding en de studenten die zij begeleiden. Verschillende docenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om masterclasses op het gebied van onderzoek bij het lectoraat te volgen. Verder participeren enkele docenten in onderzoeken van het lectoraat, zoals bleek uit de gesprekken.

Op basis van de kritische reflectie, cv's van docenten en op basis van de gesprekken met studenten, constateert het panel dat de Engelse taalvaardigheid van sommige docenten verbetering behoeft. Zeker gezien het streven van de opleiding naar steeds meer Engelstalig onderwijs. Bij enkele docenten ligt het beheersingsniveau van het Engels onder of net op het minimale streefniveau van studenten (bijvoorbeeld voor receptieve vaardigheden moeten studenten C1-niveau realiseren, docenten beschikken over B2-, C1- en een enkele over C2-niveau).

Voorzieningen

De opleiding is gevestigd in gebouw X op de Campus van Windesheim. Collegeruimtes bevinden zich in de buurt van docentkamers en studieruimtes. Er is draadloos internet aanwezig. Studenten kunnen gebruik maken van alle noodzakelijke softwareprogramma's zoals SPSS.

Het panel heeft kennis gemaakt met de voorzieningen op de campus van Windesheim en stelt vast dat deze op orde zijn. Studenten volgen de opleiding in een prettig licht en goed geoutilleerd gebouw.

Conclusie

Samengevat is het panel positief over de opzet, de inhoud en de vormgeving van het onderwijsprogramma van IBL. De opleiding slaagt erin een goed evenwicht te brengen tussen de businessvakken en het talenonderwijs. De beroepsvaardigheden en het internationale karakter van het beroep komen voldoende tot uiting in het curriculum. Er vindt regelmatig vernieuwing plaats op basis van input vanuit het bedrijfsleven. Het panel ziet een duidelijke samenhang tussen de integratieve leerlijn, waarbij studenten veelal in teams aan projecten werken en de andere leerlijnen, waarin kennis en vaardigheden aan bod komen. Het internationale karakter is voldoende geborgd door het verplichte semester in het buitenland en de vele contacten met internationale opleidingen en bedrijven.

Positief is het panel over de mogelijkheid voor studenten om bij Fenedex een export-diploma te behalen. Datzelfde geldt ook voor de certificering van de taalvaardigheid in Engels en Frans. Talentvolle studenten kunnen zich aansluiten bij een excellentieprogramma.

De studiebegeleiding is goed op orde; studenten voelen zich veilig en gehoord binnen de opleiding. Docenten tonen zich betrokken bij zowel de begeleiding van de studenten als bij de kwaliteit van de opleiding. Het opleidingsniveau van docenten is over het algemeen op orde; bij een aantal is Engelse taalvaardigheid een aandachtspunt. Verder acht het panel de voorzieningen adequaat georganiseerd.

Naast deze positieve punten constateert het panel twee aandachtspunten. Allereerst de aandacht voor ethische aspecten. Het panel constateert dat dit aspect bij verschillende vakken zoals Interculturul Awareness aan de orde komt. Het panel vindt dat de ethische dilemma's in het internationaal zakendoen een nog duidelijker en/of explicietere plek in het onderwijsprogramma mogen krijgen en zou ethische aspecten ook graag terugzien in afstudeeropdrachten. Een ander aandachtspunt is de onderzoeksleerlijn. Het panel ziet dat deze leerlijn met de komst van de lector in 2013 in het onderwijsprogramma is versterkt, en zou graag zien dat de integratie van de onderzoeksleerlijn in het curriculum verder wordt doorgevoerd. Specifiek gaat het om het ontwikkelen van een onderzoekende houding bij studenten, waarbij meer aandacht mag uitgaan naar 'onderzoekshygiëne'.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 3 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van toetsing. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Beleid

Toetsbeleid en uitvoering

In de *Notitie Toetsbeleid* (2013) heeft BMR de kaders en richtlijnen voor toetsontwikkeling, uitvoering, beoordeling, evaluatie en archivering opgenomen, die onverminderd op de opleiding IBL van toepassing zijn. Het systeem van toetsing sluit aan bij het didactisch model van de Bie. Leerdoelen zijn gericht op de feitelijke en begripsmatige kennis en de toepassing daarvan. De opleiding maakt gebruik van verschillende toetsvormen zoals tentamens met open vragen, casuïstiek en multiple choicevragen. Studenten krijgen voortgangsfeedback van docenten (formatieve toetsing); summatieve toetsing vindt plaats via tentamens, opdrachten zoals rollenspellen, presentaties en portfolio's, en assessments. Bij projecten waarin studenten groepsgewijs werken aan beroepsproducten, beoordelen docenten de beroepsproducten en de individuele bijdragen van studenten. Daarbij wordt het vier-ogenprincipe gehanteerd.

Voor de minor International Study Abroad werkt de opleiding met een 'learning agreement', die door de examencommissie wordt goedgekeurd, om de afspraken met de partnerhogeschool of –universiteit vast te leggen. Een docent-begeleider houdt contact met de student gedurende zijn verblijf in het buitenland. De eindpresentaties van studenten worden via Skype of een video conference gevolgd.

In het vierde jaar toont de student via projecten, portfolio's en de afstudeeropdracht aan dat hij de relevante hbo- en beroepscompetenties op bachelorniveau beheerst. De afstudeeropdracht bestaat uit een project met een praktijkgericht onderzoek of een onderzoek bij het lectoraat. Bij de beoordeling van de afstudeeropdracht zijn minimaal twee beoordelaars betrokken. Het advies van een deskundige uit de praktijk wordt ter overweging bij de beoordeling meegenomen.

Het panel vindt dat de opleiding een deugdelijk systeem van toetsing heeft.

Toetsen en feedback

Het panel heeft verschillende toetsen van diverse vakken bekeken. Over het algemeen vindt het panel de toetsen adequaat, zowel voor de talen als voor de businessvakken, maar tamelijk kennisgericht. Ook in de onderzoeksleerlijn viel op dat sommige toetsen erg gericht waren op reproductie. De tentamenbeoordelingen van Frans en Duits kunnen aan kwaliteit winnen wanneer docenten het werk van studenten met meer precisie nakijken.

Het panel heeft van de studenten begrepen dat zij bij de projecten goede feedback krijgen van een of twee docenten. Bij de groepsprojecten wordt er weliswaar meestal een groepscijfer gegeven, maar tijdens het project wordt het proces besproken en kunnen niet-functionerende groepsleden de wacht aangezegd worden. In een enkel geval mogen ze een totaal aantal punten zelf onder de groepsleden verdelen. Studenten zijn gewend om elkaar feedback te geven; vanaf het eerste jaar worden feedbackformulieren voor medestudenten en voor zichzelf gebruikt.

Beoordelingsformulieren

Voor het beoordelen van projecten, stages en (afstudeer)opdrachten maakt de opleiding gebruik van beoordelingsformulieren. Het panel juicht het gebruik van beoordelingsformulieren toe. Wel constateert het panel dat de transparantie op deze formulieren en het invullen van de formulieren verbeterd kunnen worden. Zo zouden docenten de onderbouwing voor het cijfer beter kunnen formuleren. Ook is een aantal beoordelingsformulieren voor de afstudeeropdracht onvolledig of slordig ingevuld. Verder viel volgens het panel op dat de beoordelingsgrid die in de afstudeerhandleiding vermeld staat, niet strikt door de beoordelaars wordt toegepast. Hierdoor is niet inzichtelijk waarop de positieve beoordeling van afstudeerscripties die niet aan deze criteria voldoen, is gebaseerd. Het panel vindt dat de opleiding zich op deze punten nog moet verbeteren. De examencommissie bevestigt dit en adviseert een betere invulling van de toelichtingen.

De opleiding is afgelopen jaar gestart met rubrics als ondersteuning en verheldering van de argumentatie voor de beoordelingen. Het panel verwacht dat hierdoor meer transparantie en consistentie in de beoordelingen kan worden bewerkstelligd.

Borging

Borging kwaliteit toetsing

De examencommissie stelt vast of een student voldoet aan de voorwaarden die de OER stelt ten aanzien van de te verwerven competenties. De examencommissie wordt ondersteund door de toetscommissie IBL/COM en de afstudeercommissie. De examencommissie is uitgebreid met een extern lid, senior bij de afdeling internationaal zakendoen bij de Kamer van Koophandel.

De toetscommissie houdt zich bezig met de kwaliteit van de toetsing. De commissie heeft met een steekproef de toetsen in 2014-2015 geëvalueerd. Elke onderwijsperiode vraagt de toetscommissie aan modulubeheerders toetsen aan te leveren. De commissie geeft docenten feedback over toetsen, voordat het tentamen wordt afgenomen.

Op basis van het rapport *Vreemde ogen dwingen*² heeft de opleiding daarnaast de volgende maatregelen getroffen (*Kritische Reflectie*) om de kwaliteit van de toetsing te borgen:

- Externe validering afstudeerwerkstukken met Stenden Hogeschool.
- Scholing examinatoren (BKE).
- Collegiale intervisie bij het samenstellen van examens.
- Feedback van de toetscommissie op tentamens.
- Intervisie- en kalibreersessies met beoordelaars van stage- en afstudeeropdrachten.

Om de kwaliteit van de toetsing te verbeteren en te borgen, is BMR gestart met het ontwikkelen van toetsdatabanken in Surpass. Hiermee kan de efficiëntie van het aanleveren van tentamens en de flexibiliteit van het afnemen worden vergroot.

Het panel stelt vast dat de opleiding acties onderneemt en ondernomen heeft om de kwaliteit van toetsing adequaat te borgen. Tegelijkertijd ziet het panel nog ruimte voor verbetering. Uit de gesprekken werd duidelijk dat de examencommissie een aantal tekortkomingen wel signaleert, maar er lijkt nog geen sprake van een systematische controle op de kwaliteit van toetsing. Het panel adviseert de examencommissie zich pro-actiever op te stellen. Tevens is het panel van mening dat het management de examencommissie nadrukkelijker kan ondersteunen in het kader van haar kwaliteitsborging.

---

² *Vreemde ogen dwingen, Eindrapport Commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs, HBO-raad/Vereniging van hogescholen, Den Haag, mei 2012.*

Conclusie

Het panel stelt vast dat de opleiding aandacht aan de kwaliteit van toetsing besteedt. Er is een duidelijk toetsbeleid en een toetssysteem dat aansluit bij het didactisch model van De Bie. Het panel heeft gezien dat de opleiding gebruikt maakt van verschillende toetsvormen. Het panel heeft veel waardering voor het vier-ogenprincipe dat wordt gehanteerd en de intervisie- en kalibratiesessies om tot betere beoordelingen te komen.

Het panel constateert echter wel dat er een aantal verbeterpunten voor de opleiding zijn: meer eenduidigheid in de beoordelingsformulieren, betere formulering van de onderbouwing, en het consistent volgen van het eigen beoordelingsgrid uit de afstudeerhandleiding. De invoering van rubrics in het afgelopen jaar kan een positief effect op de transparantie van de oordelen krijgen. Zeker wanneer alle beoordelaars het afgesproken beleid volgen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van het gerealiseerde niveau. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Afstudeertraject

Studenten realiseren de eindkwalificaties in het eerste semester van het vierde jaar. Studenten stellen een taalportfolio samen dat beoordeeld wordt aan de hand van de ERK-criteria. Ook de exportvakken worden in deze periode op bachelorniveau afgesloten, evenals de intercultural competentie.

Studenten worden beoordeeld op het beroepsproduct. Het panel is positief over beroepsproducten zoals die in projecten worden uitgevoerd. Ook over het niveau van de talen, vooral Engels en Spaans, is het panel te spreken.

Ongeveer tien procent van de vierdejaarsstudenten neemt deel aan het Fenedex honourstraject. Studenten kunnen een exportplan als afstudeeropdracht schrijven en dat gebruiken om het Fenedex Export B-examen af te leggen. Hiervoor slaagt ongeveer 95 procent van de studenten.

Het beroepenveld toont zich tevreden over de eindkwalificaties van de afgestudeerde IBL-studenten. Uit onderzoek onder alumni blijkt dat zij qua functie op het niveau zitten dat past bij hun opleiding. Het panel heeft vastgesteld dat de afgestudeerde studenten de eindkwalificaties hebben gerealiseerd.

In het tweede semester werken studenten individueel aan een relevant beroepsproduct bij een externe opdrachtgever. De afstudeeropdracht heeft de vorm van een project met als beoogd resultaat een beroepsproduct van voldoende kwaliteit; het doen van praktijkgericht onderzoek is een middel om dit resultaat te bereiken. De afstudeeropdracht moet een bijdrage leveren aan de beroepspraktijk bij de opdrachtgever. De voertaal van de opdracht is Engels. Naast de vakdocent beoordeelt de docent Engels alle verslagen op het niveau van het Engels.

Afstudeeropdrachten

Het panel heeft voorafgaand aan het visitatiebezoek vijftien afstudeeropdrachten bestudeerd. Het panel had bij drie afstudeeropdrachten ernstige twijfels over het niveau en heeft hierover een extra gesprek gevoerd met de afstudeerbegeleiders. Twee studenten stamden uit een oudere lichte die nog op een andere manier op het afstuderen was voorbereid. Het panel heeft geconstateerd dat in de derde casus, en ook bij een aantal andere afstudeeropdrachten, op onderzoekstechnisch vlak nog veel te winnen valt: explicitering van het theoretisch kader, toelichting op het verband tussen de hoofd- en subvragen, en keuzes beter beargumenteren. In enkele, andere afstudeeropdrachten worden de keuzes wel expliciet verantwoord en/of worden data systematisch geanalyseerd. Verder vertonen vrijwel alle literatuurlijsten gebreken, inhoudelijk, maar vooral wat vorm betreft. Het panel concludeert dat de opleiding meer zou kunnen investeren in de onderzoekshouding van studenten (zie standaard 2).

Uit het gesprek met de examinatoren over de drie casussen merkte het panel dat niet bij iedereen een gevoel van urgentie voor onderzoek en onderzoeksvaardigheden aanwezig is. Het panel raadt de opleiding ten zeerste aan om docenten grondig te trainen in het doen van praktijkgericht onderzoek, en het begeleiden van studenten hierin.

Het panel heeft vastgesteld dat studenten hun competenties in het eerste semester van het vierde jaar aantonen. Met de afstudeeropdracht moeten studenten aantonen dat zij met deze competenties in staat zijn in de praktijk een beroepsproduct te maken die past bij een beginnend beroepsbeoefenaar op hbo bachelorniveau. Het panel constateerde dat het gerealiseerde niveau in een aantal afstudeeropdrachten van de afgelopen twee jaar niet zichtbaar is. Verder constateerde het panel een lichte verbetering in de meeste recente afstudeeropdrachten. Op grond daarvan heeft panel na afloop van het visitatiebezoek additioneel tien zeer recente afstudeeropdrachten bestudeerd. Het panel ziet dat genoemde verbetering zich in deze afstudeeropdrachten doorzet. Studenten hanteren de gekozen instrumenten op correcte wijze, en hoofd- en subvragen worden, met verwijzing naar gevonden data, op een voor het beroepsproduct relevante manier besproken.

De kwaliteit van het beroepsproduct kan volgens het panel nog verder verbeterd worden. Zo worden de subvragen nergens expliciet van de hoofdvragen afgeleid, keuzes worden zelden verantwoord, en de literatuurlijsten vertonen nog steeds gebreken: weinig vakliteratuur en vaak niet opgesteld volgens de APA-normen. Het panel concludeert dat de kwaliteit van de beroepsproducenten verder kan verbeteren door de afleiding van de subvragen uit de hoofdvragen beter te expliciteren, methodologische keuzes goed te verantwoorden en hierop te reflecteren, en meer in te zetten op het niveau van de literatuurlijst. Het panel doet verder de aanbeveling om meer docenten van de opleiding te laten participeren in het praktijkgerichte onderzoek van het lectoraat.

Conclusie

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding aan het eind van het eerste semester van het vierde jaar alle competenties individueel bij studenten op bachelorniveau toetst. Studenten tonen daarmee aan dat zij voldoende zijn toegerust om de arbeidsmarkt te betreden. Uit de toetsen en opdrachten die het panel heeft ingezien, stelt het vast dat studenten dit niveau bereiken.

Met de afstudeeropdracht moet de student aantonen dat hij via een beroepsproduct voor een opdrachtgever een bijdrage aan de beroepspraktijk bij de opdrachtgever kan leveren. Het panel vindt dat de opleiding de student hier beter op voor kan bereiden en vooral beter in kan begeleiden. Het panel heeft een flink aantal afstudeeropdrachten gezien die inhoudelijk interessante onderwerpen hebben, maar vindt het dat de onderzoekshouding te wensen overlaten. Het panel heeft de steekproef opgehoogd en daaruit blijkt een lichte verbetering in de onderzoekshouding bij recent afgestudeerde studenten.

Het panel komt op een voldoende voor deze standaard, omdat het eindniveau van de eindkwalificaties in het eerste semester van het vierde jaar overtuigend worden aangetoond. Studenten voldoen daarmee aan het vereiste bachelorniveau. De opleiding onderkent dat zij de onderzoekskwaliteit moet verbeteren. De lector krijgt een duidelijk rol in het onderwijs. Verschillende docenten volgen masterclasses op het gebied van onderzoek en enkele docenten participeren in onderzoeken van het lectoraat (zie standaard 2). Deze ontwikkelingen en de verbeteringen in de meest recente afstudeeropdrachten geven het panel het vertrouwen dat de opleiding de komende tijd deze zichtbare, lichte verbeteringen uit de aanvullende steekproef zal uitbreiden.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Voldoende
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende

Weging en conclusie

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1, 3 of 4 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een 'onvoldoende' bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.

- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als goed worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als excellent worden beoordeeld, waaronder in elk geval standaard 4.

De opleiding International Business and Languages van Windesheim bereidt studenten voor op een carrière in het internationale bedrijfsleven. De opleiding legt de nadruk op export en marketingcommunicaties en beide aspecten komen in het curriculum in voldoende mate aan bod. Studenten tonen in het vierde jaar aan dat zij over alle eindkwalificaties beschikken. Toch ziet het panel nog ruimte voor verbetering. Vooral op het gebied van 'onderzoekshygiëne' en het begeleiden van onderzoek van studenten kan de opleiding nog stappen voorwaarts maken.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding International Business and Languages van de Christelijke Hogeschool Windesheim als **voldoende**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 2

- Het panel beveelt de opleiding aan om de aandacht voor ethische dilemma's in het internationaal zakendoen explicieter en bewuster in het programma zichtbaar te maken.

Standaard 3

- In de afstudeerhandleiding staat een beoordelingsgrid. Deze wordt door verschillende examinatoren niet gevolgd bij het beoordelen van de afstudeeropdrachten. Het panel adviseert de opleiding hier scherper op toe te zien.
- Het panel adviseert de examencommissie van de opleiding om zich pro-actiever op te stellen en de controle van de kwaliteit systematischer aan te pakken. Zo kan zij een duidelijkere positie innemen om de opleiding van adviezen te voorzien.

Standaard 4

- Op het gebied van onderzoekshouding en onderzoeksvaardigheden beveelt het panel de opleiding het volgende aan:
  - zorg ervoor dat begeleiders optimaal toegerust zijn om studenten goed te begeleiden;
  - eis van studenten een goede verantwoording en reflectie in de afstudeeropdrachten;
  - let op de kwaliteit van gebruikte bronnen.

Bijlagen

Bijlage 1   Eindkwalificaties van de opleiding

Afkomstig uit: IBL BEKENT KLEUR, Landelijk Beroeps- en Competentieprofiel 2010.
Vastgesteld op het landelijk overleg, 17 december 2010.

1. International Business. De IBL'er is in staat om op professionele wijze de bedrijfsmatige processen rondom internationaal zaken doen te ontwikkelen, uit te voeren en aan te sturen.
2. International Communication. De IBL'er is in staat om internationale zakelijke communicatie op professionele wijze in drie moderne vreemde talen vorm te geven.
3. Intercultural Awareness. De IBL'er heeft inzicht en kennis van het belang van interculturele verschillen op de diverse fases van het proces van internationaal zaken doen en kan zich inleven in verschillende culturen ter ondersteuning van de bedrijfsmatige processen rondom internationaal zaken doen.

Bijlage 2   Overzicht opleidingsprogramma

Curriculumoverzicht Opleiding International Business and Languages Zwolle Studiejaar 2014-2015

	Semester 1		Semester 2	
Jaar 1	Major 1.1 15 EC	Major 1.2 15 EC	Major 2.1 15 EC	Major 2.2 15 EC
Jaar 2	Major 3.1 15 EC	Major 3.2 15 EC	Minor International Business I 30 EC	
Jaar 3	Minor International Studie Abroad 30 EC		Major 4 Stage 30 EC	
Jaar 4	Major 9 15 EC	Major 10 15 EC	Afstuderen 30 EC	

Bijlage 3 Rendementen

Kwantitatieve gegevens over de voltijd opleiding

Instroom cohort	2006 2007	2007 2008	2008 2009	2009 2010	2010 2011	2011 2012	2012 2013	2013 2014
Instroom	79	89	86	91	74	71	94	105
Uitval na één jaar (september instroom)	43%	35%	51%	31%	46%	37%	54%	60%
Uitval uit de bachelor (hoofdfase)	31%	37%	21%	18%				
Bachelorrendement (hoofdfase rendement)	54 %	39 %	64 %	64 %				

Docentkwaliteit		Totaal	HBO	Master	PhD
Zwolle	aantal docenten	13	8%	92%	0%

Studiejaar		1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
Zwolle	contacturen per week	15,5	13	0	14

Studiejaar		2015
Zwolle	student-docentratio	21

Bijlage 4   Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor

1	De heer Drs. D.W. Richters MBA is docent Organizational Behavior & Marketing en docent Research, Rotterdam Business School; daarnaast is hij docent Bedrijfseconomie, Marketing en Finance & Accounting aan de Hogeschool Rotterdam. Als freelance consultant is hij werkzaam via zijn eigen bedrijf Q-minds B.V., een adviesbureau op het gebied van economische vraagstukken en kwaliteitsmanagement.
2	De heer ing. V.J.M. Guyt is eigenaar van FINDINGYOURWAY, Advisering en Uitvoering Internationalisering MKB.
3	De heer prof. dr. G.J. Westhoff is directeur Westhoff Leren & Onderwijzen, bureau voor analyse en ontwikkeling van onderwijskwaliteit.
4	Mevrouw F.J. de Vries volgt de opleiding International Business and Languages bij Hogeschool van Amsterdam.
5	Mevrouw drs. P. Göbel is senior auditor en adviseur bij NQA.

Bijlage 5 Bezoekprogramma

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers	Locatie
08.30 - 08.40	Ontvangst bij Altrex	Industrieterrein Hessenpoort adres: Altrex BV, Mindenstraat 7, 8028 PK Zwolle tel. Altrex: 038 455 7777	Altrex Mounterzaal
	Accreditatiecommissie:	Dhr. drs. D.W. Righters MBA panellid, voorzitter Dhr. ing. V.J.M. Guyt panellid Dhr. prof. dr. G.J. Westhoff panellid Mevr. F.J. de Vries student panellid Mevr. drs. P. Göbel secretaris, panellid NQA	
	Opleiding:	Dhr. drs. ing. P. van Essen MBA hogeschoolhoofddocent International Business & Languages Dhr. dr. D.J. Kiewiet directeur Business School, manager Kennis Centra Business, Media en Recht Dhr. dr. H. Ruël lector Internationaal Zakendoen, Business, Media en Recht	
	Student:	Dhr. Ahmed Selen stagiair, student derde jaar opleiding IBL	
	Werkveld:	Dhr. ing. R. R. Beverwijk export sales manager Altrex B.V., Raad van Advies IBL Dhr. T.P. Romkes human resources Altrex B.V. Dhr. J.F. Kouwe Kamer van Koophandel Zwolle, Raad van Advies IBL	
	Toehoorder:	Mevr. C.M.F. Bomhof MOC auditor NQA	
08.40 - 09.30	Presentatie	Presentatie door de opleiding i.s.m. de lector en het werkveld waarin zij zich positioneert ten aanzien van gemaakte keuzes, stand van zaken en openstaande wensen & voornemens.	Altrex Mounterzaal
	10 minuten per persoon	1. Dhr. drs. ing. P. van Essen MBA 2. Dhr. dr. H. Ruël 3. Dhr. R. R. Beverwijk	
09.40	Verplaatsing naar Windesheim		
10.00 – 10.30	Gesprek afstudeerscripties	Dhr. drs. ing. P. van Essen MBA Dhr. drs. H.C. Vaandrager Dhr. drs. R.L. Erven Dhr. dr. H. Ruël	X10.06
10.30 – 11.45	Materiaalbestudering	Accreditatiecommissie	X10.10
11.45 – 12.15	Spreekuur	Accreditatiecommissie	X10.06

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers			Locatie
12.15 – 13.15	Gesprek met studenten en alumni	<u>Student</u> Aron van Beek Rosanne Pool Bianca Schepers Christian van 't Hof Johnny Jager Kim van Zwet Rosalie Verschoor <u>Alumni</u> Alexander Steverink Elsemieke op de Hoek Bart van den Heuvel	<u>Studiejaar</u> student eerste jaar student tweede jaar student tweede jaar student derde jaar student vierde jaar student vierde jaar student vierde jaar <u>Afstudeerorganisatie</u> Lectoraat International Business Love2wait BV Atkins International BV	<u>Vooropleiding</u> havo C+M vwo E+M colloquium d. havo E+M roc 10039 vwo E+M / C+M havo E+M <u>datum afstuderen</u> 28-8-2014 23-6-2015 25-2-2012	X10.06
13.15 – 14.00	Lunchpauze + overleg	Accreditatiecommissie			X10.10
14.00 – 15.00	Gesprek met docenten en examinatoren	<u>Docent</u> Dhr. drs. H.C. Vaandrager Mevr. mr. H. Lamberink - Nap Dhr. A. Hulzebos MBA Mevr. R.H. Kok MSc. Dhr. drs. J.J.A.M. Korsten Mevr. drs. A.W. van Poortvliet Dhr. drs. T.A.J. Meijer Dhr. A. Parejo Moscoso Dhr. drs. R.L. Erven	<u>Specifieke taken (zie uitgebreid overzicht gegevens gespreksdeelnemers)</u> teamleider hoofdfase / Fendex / export teamleider propedeuse / recht internationaal marketing communicatie Intercultural awareness / manager international study abroad engels / studievoortgangcoach frans duits spaans statistiek / onderzoek / modulbeheerder Praktijk	<u>Examniator</u> ja ja ja ja ja ja ja ja	X10.06
15.15 – 15.45	Gesprek opleidingsmanagement	<u>Management</u> Dhr. dr. D.J. Kiewiet Dhr. drs. ing. P. van Essen MBA	<u>Functie</u> directeur Business School, manager kenniscentra Business, Media en Recht hogeschoolhoofddocent International Business & Languages		X10.06

Tijdstip	Programma onderdeel	Deelnemers		Locatie
16.30 – 16.30	Gesprek Borging	<u>Naam</u> Mevr. drs. A. Wielsma Dhr. drs. T.A.J. Meijer Dhr. drs. R.L. Erven Dhr. drs. H.C. Vaandrager Kim van Zwet Rosalie Verschoor Mevr. A. van Zuthem Dhr. J.F. Kouwe	<u>Commissie</u> examencommissie toetscommissie curriculumcommissie curriculumcommissie opleidingscommissie (studentlid) opleidingscommissie (studentlid) Raad van Advies (EuroDev) Raad van Advies (KvK), extern lid examencommissie	X10.06
16.30 – 17.45	Pending issues en Beoordelingsoverleg	Accreditatiecommissie		X10.10
17.45 – 17.50	Gesprek opleidingsmanagement	<u>Management</u> Dhr. dr. D.J. Kiewiet Dhr. drs. ing. P. van Essen MBA	<u>Functie</u> directeur Business School, manager kenniscentra Business, Media en Recht hogeschoolhoofddocent International Business & Languages	X10.06
17.50 – 18.15	Terugkoppeling bevindingen	Accreditatiecommissie	Terugkoppeling door de commissie aan de opleiding	X10.04

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

Documenten bij de Kritische Reflectie (geplaatst op het portal van de NQA):

- IBL Bekent Kleur, Landelijk Beroeps- en Competentieprofiel, 2010.
- Competentiematrix opleiding IBL 2014-2015, een schematisch programma overzicht.
- Beknopt curriculumoverzicht opleiding IBL 2014-2015.
- De studiegids opleiding IBL 2014-2015, inhoudsbeschrijving van de programmaonderdelen.
- Het studentenstatuut incl. Onderwijs- en Examenregeling (OER) opleiding IBL 2014-2015.
- Toetsbeleid domein BMR 2014.
- Beknopt CV overzicht docenten opleiding IBL.
- Overzichtslijst van afgestudeerden opleiding IBL 2013-2014 en 2014-2015.
- Basisgegevens incl. de kwantitatieve gegevens van de opleiding IBL (zoals opgenomen in de KR).

Documenten na de validatiebrief (geplaatst op het portal van de NQA):

- 15 afstudeerdossiers van de studenten: 287594; 1017148; 1027473; 1040315; 1037983; 1048459; 1048479; 1050090; 1051474; 1039234; 1030306; 1009848; 1028214; 1027451; 1027208.
- Afstudeerhandleiding en beoordelingsdossier IBL 2013-2014.
- Afstudeerhandleiding en beoordelingsdossier IBL 2014-2015.

Documenten ter inzage op 3 november 2015 :

- BBA-matrix competentiegebieden en niveaus t.b.v. IBL, Vereniging van Hogescholen, 2011.
- De internationale praktijk, stages- en afstudeeropdrachten in het buitenland – notitie 2014
- International benchmark on learning outcomes – 2014
- Windesheim Beleidsplan Internationalisering (2013-2017), werken aan een grenze(n)loze kwaliteit.
- Implementatieplan Internationalisering BMR 2014-2015, werken aan een grenze(n)loze kwaliteit.
- Jaarverslag examencommissie opleiding COM-IBL 2013-2014.
- Verslagen opleidingscommissie 2013-2014 en 2014-2015.
- Verslagen Raad van Advies 2013 t/m 2015.
- Een representatieve selectie toetsproducten (toetsopgaven en normering).
- Een representatieve selectie van het studiemateriaal, ontsloten d.m.v. de elektronische leeromgeving.
- Aanvullende producten op bachelor-eindniveau van 5 studenten: 1037983; 1039234; 1048459; 1048479; 1050090.

Bijlage 7   Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

287594
1017148
1027473
1040315
1037983
1048459
1048479
1050090
1051474
1039234
1030306
1009848
1028214
1027451
1027208

Ophoging steekproef:

1030877
1036642
1000698
1052361
1046728
1048299
1049153
1050470
1053136
1048432

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleiding:

009A2015.01 B International Business and Languages

Instelling: Christelijke Hogeschool Windesheim.

Visitatie datum: 03 november 2015

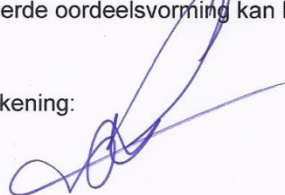
Ondergetekende: drs. ing. P. van Essen MBA

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: Hogeschoolhoofd/docent

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

Datum: 06 oktober 2015